

EGY KREATÍV EMBER
LEHŐCZ ALEXANDRA* INTERJÚJA NESZTOR IVÁNNAL

Nesztor Iván (A kép forrása: [Erkel Gyula Újpesti Zenei Alapfokú Művészeti Iskola](#))

Kezdőként autodidakta, haladóként főiskolai dobtanár, zenész-zeneszerző, népzenekutató. Nesztor Ivánt kérdeztem pályája, élete alakulásáról.

Iván, mik voltak azok a meghatározó élmények gyerekkorodtól kezdve, amik később a zenész-pedagógus szakma felé tereltek?

Az ötvenes években nagyon jó minőségű zene volt a rádióban. Emlékszem, amikor kisgyerekként először hallottam egy zeneművet, tudtam merre fog továbbmenni a dallam. Azt hittem ez természetes dolog, de kiderült, hogy nem. Mindig minden zenére nyitott voltam. Az pedig a népzenevel kapcsolatos, hogy olyan három éves koromban a szüleim levittek minket az öcsémrel egy hónapra Óriszentpéterre egy parasztházhoz. Ez teljes „őskor” volt akkor, kacsák, libák, rét, mező, kútvíz,

petróleumlámpa, a parasztemberek közvetlensége... ott telibe kaptuk a népi életet. Konkrét zenei hatásra nem emlékszem, de attól kezdve én állandóan falura vágytam.

A pedagógiai vonalnak a konkrét gyökere egy részről az anyai nagymamámtól ered, aki egy zseniális pedagógus tehetség volt, más részről pedig anyukámtól (ő szintén elvégezte a tanítóképzőt), akitől egy erőteljes altruista - mindig mindenkin segíteni akaró - ösztönt örököltem.

A tanítással kapcsolatos első élményem, hogy ötödikben egy fiúnak segítettam felzárkózni oroszról. Akkor szembesültem azzal, hogy ami nekem egy bizonyos szinten megy, az másoknak miért nem megy? Végül sikerült rávezetnem a fiút arra, hogy hogyan kell tanulni. Ez nagy élményt jelentett számomra.

Melyik hangszer került először a kezébe, hogy kezdődött a zenetanulásod?

A zene iránti vonzódás első lépése abban jelentkezett, hogy talán hét éves koromban írtam egy levelet a Jézuskának. „Kedves Jézuska! Megígérem, hogy igen jó kisfiú leszek, de hozzál nekem egy hegedűt!” – és nem kaptam. Aztán húsz év múlva megkérdeztem édesanyámat, hogy miért nem? Azt mondta: „Kisfiam!

Amikor kislány voltam a szomszédban tanult egy gyerek hegedülni és az borzalmas hamis volt. Olyat én még egyszer nem bírtam volna elviselni!” Később kaptam egy harmonikát, de azzal valahogyan nem tudtam mit kezdeni... A bécsi televízióban, amit a hatvanas években Győrben lehetett fogni, láttam egy akkor divatos rock and roll country-gitáros pasit –Tommy Steele-t - nagy fehér hangszerrel a kezében. Akkor azt mondtam anyámnak, hogy gitárt szeretnék. Erre ő: “Kisfiam, akkor fessd ki az előszobát, fürdőszobát és megkapod a gitárt.” Kifestettem, megvettem a gitárt, vettem hozzá egy hangolósípot. Megnéztem a lexikonban, hogy hogyan kell behangolni, vettem valami slágerfüzeteket és elkezdtem megtanulni hallás után azokat a számokat, amiket a rádióban hallottam.

Utána egy nagyon jó, habár amatőr bácsihoz kerültem magántanulóként gitározni, de addigra én már rengeteg mindent próbálgattam hallás után játszani. Úgyhogy jó pár hónappal előbbre jártam annál, mint amit ő tanított nekem.

Kíváncsi volnék első zenekaros élményeidre is.

Győrben gitárost kerestek egy beat zenekarba, valamelyik csónakházban volt a meghallgatás. Ott mindjárt kaptam is egy feladatot, az Orfeo Negro című filmből kellett egy számot kísérem, ráadásul transzponálva! Addig ilyet nem csináltam, de valahogy sikerült. A zenekarban egy igen jó fülű gitáros, Gáspár Péter keze alá kerültem, akitől sokat tanultam. Ő egyből hallás után precízen le tudta írni a gitárszólamot basszussal együtt a kottába, s akkor az ő hatására én is próbálkoztam ilyesmivel. Akkoriban nem voltak kották... Hamarosan a megye legjobb zenekarává avanzsáltunk.

Közben tanítottam Tamás öcsémet is gitározni, és másokat is. Tulajdonképpen amióta hangszer van a kezemben, mindig voltak növendékeim.

Az építőipari technikumot elvégezvén hála Istennek nem vettek fel az egyetemre! Örültem is, mert így végre zenélhettem – és persze dolgoztam építésztechnikusként egy tervezőirodában. Miután leérettségiztem, sajnos meghalt az apukám, így félig-meddig családfenntartó lettem, ezért csak később, huszonegy évesen vonultam be katonának. Ott nem tudtam muzsikálni, így két évem kiesett. A katonaság után újrakezdtém a gyakorlást, és megint tehetséges emberekkel kerültem kapcsolatba. Például egy zenekarban játszhattam Másik Jánossal, aki akkor érettségizett a győri konziban. „Nyomtuk a slágereket” megint!

Mikor kerültél kapcsolatba a jazzel?

Első jazz élményeim közé tartozik, amikor a bécsi tévében láttam egy filmet a newport-i jazz fesztiválról, ahol többek között John Coltrane is szaxofonozott. A katonaság után már jazzes dolgokat is kezdtem játszani, blues-osabb, funkysabb zenéket a popzene mellett. És még valami: amikor a gitárzenekarban pár blues-os darabbal próbálkoztunk, amelyekben voltak kisebb improvizációk, észrevettem, hogy bármire tudok valami új dallamot kitalálni. Játsoztunk a jazz-sztenderdek nagy részét is a popzene mellett. Győrótt ebben az időben nagyon aktív zenei élet volt, tíz-tizenkét helyen is élőzene ment. Minden hétvégén játszoztunk egy klubban. Akkoriban a tánczene jóval sokszínűbb volt, mint manapság...

Hogy érted azt, hogy sokszínűbb? Dallamilag, ritmikailag?

Mondok egy egyszerű példát: ma, ha bemész egy diszkóba, ott többé-kevésbé mindenki ugyanúgy vonaglik egyfajta improvizatív ritmikára. Tehát közösségi szinten kialakult, megtanult tánc tulajdonképpen nincs. Akkoriban egy társasági embernek illett nyolc-tízféle táncot tudnia, amiknek megfelelő lépéseik voltak – erről szólt a tánczene...

Dobolni is megtanultál...

Amikor megalakult Másik Jánosékkal a zenekar, rájöttem, hogy nagyon szeretem a szerkesztői munkámat a tervezőirodában, meg a zenét is, de mind a kettő egész embert kíván, úgyhogy döntenem kell. Akkortájt alakult Pesten a jazz-tanszak és jelentkezni akartam, de kiderült, hogy nincs gitár-szak. Viszont úgy éreztem, hogy sokszor jobban meghallom a zenekarban, hogy mit kell dobolni, mint amit a dobos csinál. Beültem pár alkalommal dobolgatni, és könnyen ment – persze az alapok. Akkor elmentem kicsit tanulni Tolnai József „Johnny”-hoz, egy kiváló doboshoz, aki egy-két dolgot mutatott nekem. Megvettem az akkor kapható egyetlen dobiskolát a Bányai Lajosét... - közben zenéket „szedtem le”. Kivettem egy hét szabadságot és napi nyolc órát gyakoroltam. Kevesebb, mint fél év dobolás után mentem el felvételizni. Az elméleti rész után továbbjutottam a hangszeres meghallgatásra. Írtam egy levelet a vizsgabizottságnak, hogy tulajdonképpen csak ennyi ideje dobolok és hát nem tudom, megfelelnek-e. Kértem, mondják meg, hogy érdemes-e ezzel foglalkoznom? ... és felvettek. Amikor bekerültem, semmit sem tudtam...

Írtál egy dobiskolát...

A főiskolán Kovács Gyula volt a tanárom, egy zseniális ember, tőle rengeteget tanultam, ugyanakkor viszont sok mindent nem. Furcsa módon akkor jöttem rá, hogy abból kell tanulni, ami van. Gitárt már „leszedtem” korábban, és akkor most a dobot is „le kell szedni”. Én voltam az első az országban, aki bizonyos koncepcióval az akkori idők legnevesebbjeitől transzkripciókat és kíséreteket is leírtam, több százat. Elkezdtem azon gondolkodni, hogy írni kéne egy dobiskolát...

1983-ban jelent meg. Nem kellett hozzá sok reklám, mert akkoriban nem volt más, ráadásul könnyen beszerezhető volt. Az állami zeneiskolák hivatalos tananyagává lett nyilvánítva, egyszóval elég népszerű lett. 2000-ben újra kiadták, akkor már hangzó melléklettel.

A zeneiskolák és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Jazztanszakának ajánlott tananyaga négy kötetben, amelyen dobosok generációi nőttek fel Magyarországon.

[Hallgasson bele!](#)

...biztosan ekkor pontosodott a lejegyzéstechnikád.

Ekkor is. Állandóan haladtam előre. Ha nem is volt minta - a dob-lejegyzéseknél akkor még nem alakult ki nemzetközi standard –, akkor kitaláltam mit hogyan, hova kell leírni. Kidolgoztam egy lejegyzésrendszert és azt használtam a továbbiakban. Például megoldást találtam arra, hogy a nyitott és zárt lábcintányért milyen jellel írjuk le, vagy melyik dob, hova melyik vonalra kerüljön, ilyenek...

A Nesztor-dobiskolából két oldal (kisdob-nagydob játék, ritmusjáték)

Tehát elkezdtem írni a dobiskolát, közben nagyon jó kapcsolatunk lett a tanárommal, aki engem ajánlott az akkor országosan elsőként alakuló alapfokú jazz-tanszak dob-tanárának. Ez volt a Postás kultúrházban működő Erkel Ferenc Zeneiskola jazz-tagozata a Benczúr utcában. Utána tanítottam még alapfokon az újpesti Erkel Gyula zeneiskolában is, ahol én alapítottam a jazz-tagozatot 1989-ben.

Végül négy kötetes lett a dobiskola. Milyen koncepció alapján írtad meg?

Az alapvető kérdés az volt, mit és hogyan tanítsunk. Én mindig mindent először fül után tanultam. Rájöttem, hogy az első lépéseket hallás után kell megtenni. Az elgondolásom ezzel kapcsolatban az, hogy amikor elkezdünk tanulni olvasni, már tudunk beszélni. Tehát semmi kotta. Először hallás után megbeszéljük, hogy ez most miért így van, miért úgy. Aztán nagyon fontosak az élő zenéből vett példák. Írhatok én bármilyen kottát, de a legjobb koncepciózusan az élő zenéből, történeti értelemben és a nehézségi fokozatok sorrendjében, a lejegyzések alapján tanítani.

Persze írtam én is gyakorlatokat a dobiskolába – ezt Kovács Gyulától lestem el, mert ő fejből tanított, az órákon írta az anyagot, mindenkinek az adott tematikában -, de hozzátettem a saját lejegyzéseimet is. Egyszer hallottam egy interjút Pilinszky Jánossal, aki a következőt mondta: „... a költőt nem a dolgok törvényszerűségei érdeklik, hanem a keletkezésük folyamata.” Ez a pedagógia.

Később a Jazz-főiskolán is tanítottál...

Gonda János keresett meg, mert problémák voltak Kovács Gyula tanításával. Bizonyos dolgokat ő nem tanított, amiket a növendékeim – akik a Postásból hozzá kerültek főiskolára – nehezményeztek. Keresni kellett erre egy tapintatos megoldást. Kitaláltam egy tárgyat, „Improvizációs gyakorlat és zenekari játék” címmel, és onnantól fogva én is tanítottam Gyula növendékeit párhuzamosan a főiskolán.

Volt ebből valami kellemetlen érzés köztetek?

Volt ilyen érzet, de miután én nem éltem vissza a helyzetemmel, tehát nem „fúrtam” őt, egy idő után érzékelte, hogy korrekt ember vagyok – és ennyi. Nem volt probléma. Később aztán Kármán Sándor barátommal kiadtuk posztumusz Kovács Gyula dobiskoláját úgy, hogy az egykori tanítványai dobtuk össze rá a pénzt.

Viszonylag későn kezdtél saját darabokat írni...

Igen, harmincon túl voltam már akkor, és nem igazán tudtam, hogyan kezdjek hozzá. Az, hogy az embernek vannak belső hangjai és tulajdonképpen ez lenne a komponálás első lépése, erre nem gondoltam. Nem voltak illúzióim, hogy megtaníthatnak a zeneszerzésre...

Elsőként stílusutánezat-szerű darabokat írogattam, ami igazából nem elégített ki, úgyhogy tettem bele valamit, hogy ne hasonlítson arra, amihez hasonló. Aztán jöttek kisebb gondolatfoszlányok, egy egyszerű primitívnek tűnő kis motívum, megérkezett az ihletett pillanat és hagytam, hogy írja magát a dallam. Amikor megjelentek a saját hangjaim, akkor éreztem, hogy ez most én vagyok, nem valamihez hasonló. Hagyni megszületni – ...ugye?

Milyen stílust képviselnek a darabjaid? Melyik darabodat említenéd konkrétan?

Akkoriban bontogatta szárnyait a magyar avantgárd zene – Szabados György, Dresch Mihály, Grensó István voltak az itthoni képviselői –, és emiatt hoztam létre az akkor elfogadott mainstream jazzt preferáló, már létező tábor mellett a Szombathelyi Improvizatív Jazz Tábor, ami ezt a szabadabb zenét hivatott támogatni. 1985-től 1988-ig tartott, rá tizenöt évre ennek a hatására találta ki dr. Tímár Péter és Márkus Tibor a „Lamantin Jazz Tábor és Fesztivált”, ami azóta is működik.

A táborok éveiben már bőségesen komponáltam. Volt egy Hangjáték nevű együttesünk, alapító tagjai: Trencsényi Róbert zongorista, Neszmélyi Imre basszusgitáros, Németh Ferenc szaxofonos, Gyárfás István gitáros. Én doboltam, furulyáztam benne és lényegében a saját kompozícióimat játszottuk, amelyek az akkor már világzenének nevezett stílusban fogantak, free elemeket is tartalmazva.

A legtöbb zenémnek persze volt egy lírai, érzelmi oldala, de mindig is érdekelt a társadalom, a történelem, a világ, a közélet. Sok darabom ezekre reflektál. Közérzeti zene ez tulajdonképpen. Írtam egy darabot, aminek az a címe, hogy Vörös Malom. Valójában nincs igazán köze a kommunizmushoz. Az összes ilyen nagy kataklizma, a nagy ideológiák fellobbanásánál az a helyzet alakul ki, hogy az ideológia az emberek nagy részét meggyőzi arról, hogy na most gyere velünk, majd most jobb lesz, csináld azt, amit mondunk és akkor minden klassz lesz! Utána szétesik az egész és akik téged ebbe belevittek, rábeszéltek, meggyőztek, azok eltűntek, és te, az egyszerű kis csóró, aki rááldoztad az életedet, ott állsz egyedül egy kisemmizett élettel és rájöttél, hogy egy hamis ügyet szolgáltál. Részben ennek a gondolkörnek a lecsapódása volt ez a csaknem húszperces darab, tele parodisztikus elemekkel, drámai részekkel. A végén egy gyimesi bácsi beszél a hadifogságról, aminek a felvételét Hartyándi Jenő (filmes, a Mediawave fesztivál igazgatója) készítette egy helyszíni riport alkalmával. Ez az egyik fő művem.

5. hangzó melléklet: Vörös Malom

(aug. 6.)

Az egész népzene gyűjtés is egyébként onnan jött, hogy úgy éreztem nem lehetek igazi magyar zeneszerző, ha nem teszem bele a kezeim „Krisztus sebeibe”. Magyarán mondván, az elnyomott, elcsatolt részek életérzését megérinthessem – részben a népzene keresztül-, és engedjem hatni magamra. Nem akartam konkrétan felhasználni ehhez a népzene-t, csak úgy éreztem ebbe a dologba kicsit mélyebbre kell merülnöm.

Elérkeztünk tehát a népzenehez... Hogy indult ez a fontos szegmense az életednek?

Mindig is voltak az invencióimban népzenehez kapcsolódó dolgok. A hetvenes évek legelején bementem Győrben egy könyvesboltba, és megvettem Rajeczky Benjamin háromlemezes népzenei kiadványát. És mit hallok? – rögtön a furulyás adatközlő Tímár Viktort Gyimesből. Hát azonnal „meghaltam”. Hogy tetszett nekem az!

Tíz évig bennem csengett a dolog, kerestem a rádióban, ahol elvéve háromhavonta lehetett valami furulyát hallani esetleg. És akkor képzeld el, a szomszédunkban lakott egy család, ahol a nagylányt Sándor Ildikónak hívták, aki ma néprajzkutató, a Hagyományok Háza munkatársa. Beszélgettünk és hozott nekem egy kazettát. Valami véletlen szerencse folytán pont olyan hangolású furulyán játszott rajta Tímár Viktor, ami nekem is volt otthon. Így hallás után tudtam megtanulni furulyázni.

Közben megismerkedtem Halmos Bélával az amatőr népzene gyűjtők kurzusán, ő ajánlotta, hogy menjek el Juhász Zoltánhoz (népzene kutató, a teljes magyar nyelvterületen gyűjt furulyásoktól), aki akkor már kiadta második furulyaiskoláját. Kaptam tőle felvételeket és én is vittem neki a saját gyűjtéseimből.

A népzene t egyébként a jazz-táborokba is próbáltam bevinni. Halmos Béla, Jánosi András is tartott ott előadást. Később felkerestem Barsi Ernőt, „A zene egy sályi pásztor életében” című könyvének megjelenése után, hogy hátha tud furulyásokról, akikhez még el lehetne menni gyűjteni. Kiderült, hogy a felvételei nincsenek bent a Zenetudományi Intézet Népzenei Archívumában és akkor én több hetes munkával, a Németh Istvántól (ZTI munkatársa) kapott magnóval átmásoltam Ernő bácsi 30-40 éves romló állagú magnószalagjait, amelyeket ily módon sikerült átmenteni az utókor számára.

Mikor indultál útnak, miért akartál te is népzene t gyűjteni?

1989-ben volt a forradalom Romániában. Kitaláltam, hogy csináljunk egy román-magyar barátsági koncertet Kolozsváron. Az ottani zenészek segítségével nagyszabású koncertet szerveztünk, levittem Dresch Misit, a Tatros együttest és a saját zenekaromat. Kiderült, hogy a Tatrosék mennek tovább Gyimesbe és Moldvába. Akkor ott Kolozsváron eldöntöttem, hogy megyek velük. Megérkeztünk Gyimesbe, és tulajdonképp a gyűjtések során jöttem rá, hogy meg tudok szólítani embereket más módon, mint ahogy addig – persze ekkor még nem volt köze ennek a szakértelemhez. Mindig szerettem – főleg az idős – embereket hallgatni, és volt is valamiféle riporter adottság, rábeszélőkészség, helyzetfelismerő képesség bennem,

ami elő tudta hozni az emberekből még azt is, amiről nem is tudták, hogy bennük van. Szerettem volna személyes kapcsolatba kerülni azokkal, akik megélik a népi kultúrát. Nem közvetett, hanem közvetlen kapcsolatot akartam.

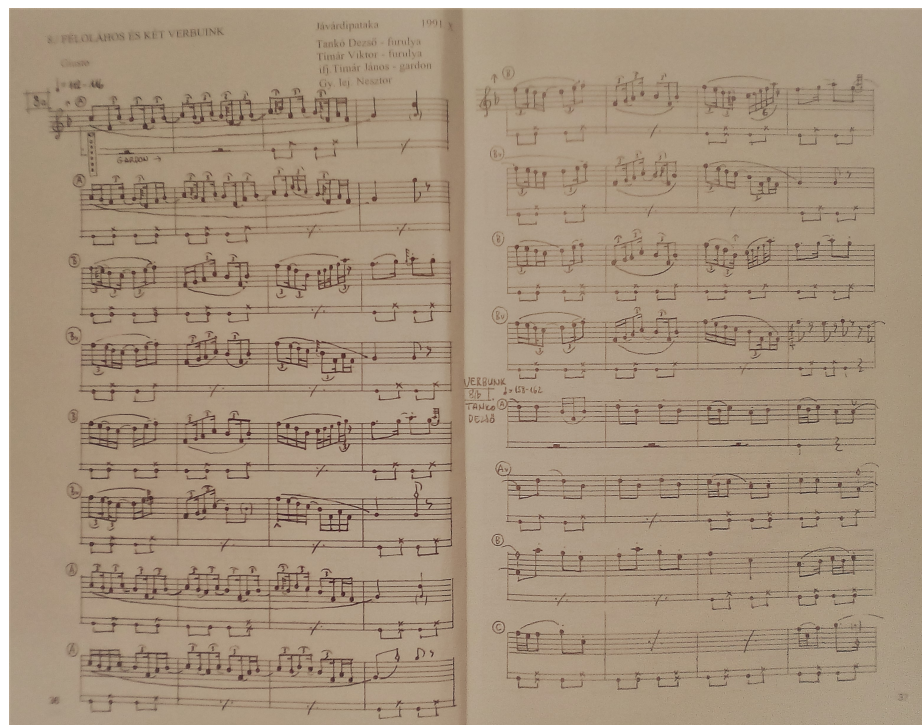
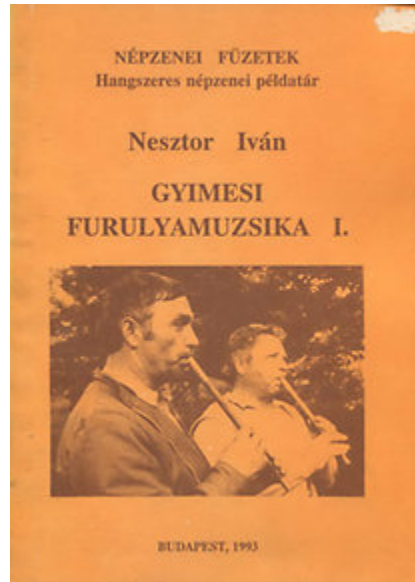
Nesztor Iván népzenei gyűjtés közben

Röviden, hatalmas nagy élmény volt, és onnantól kezdve aztán gyerünk! Megvettem a különböző népzenei kiadványokat, dalokat tanultam, mindent, ami a kezembe került elolvastam. Szerettem volna átfogó képet kapni a népzeneről, ami aztán majd tájegységenként „összeszíneződhet”. Későbbi kiadványom, a „Harmatos a borostyánfa levele” épp ilyen képet mutat a különböző népzenei stílusokról; sirató, keserves, régi stílusú pentaton, új stílus – minden megtalálható benne.

A „Gyimesi furulyamuzsika I.” több szempontból is újat hozott az ilyen jellegű korábbi kiadványokhoz képest. Miben volt ez más, mint a többi?

Addig nem jelent meg eredeti furulya anyagot tartalmazó gyűjtemény. A hangzóanyag rövidebb-hosszabb zenei folyamatokat tartalmazott, humoros

szövegrészekkel tűzdelve. Ezek bepillantást engedtek a gyimesiek észjárásába is izes nyelvjárásukon keresztül. A gardon szolamát pedig partitúraszerűen írtam bele a kottába, a dob lejegyzéseim után ez nem volt nehéz feladat.

Nesztor Iván: Gyimesi furulyamuzsika I. borítója és kottaoldalak

9. sz. hangzó melléklet (humoros szöveg, féloláhos és két verbunk)

2009-ben jelent meg a Túl a vizen...Milyen céllal írtad ezt a kottát?

Feltűnt, hogy a zeneiskolák klasszikus furulya szakán, hiteles népzeneét nem oktatnak. Eszembe jutott, hogy átiratokat kéne készíteni a népi hatlyukú furulyáról a barokk fogású blockflötére az összes dialektust bemutattva. Két csoportra lett osztva az anyag: egy viszonylag kezdőre, és egy haladóra, ami már bonyolultabb cifrázatokat is tartalmaz. A dallamokat blockflötével, fuvolával, oboával, szoprán-szaxofonnal, tárogatóval is lehet játszani – a hangzó mellékleten ezek a hangszerek is szerepelnek. A kiadvánnyal az volt a célom, hogy a klasszikus fúvós tanároknak, növendékeknek, művészeknek egy hiteles alap legyen a kezében a népzeneét illetően.

12. **Rubato** ♩ = 60-80 Gyimes - Gimes region, Romania
 Kérlek a fekete lovam...
 A parlando beszédesebb, kissé kötetlen ritmusváltást tesz lehetővé. A rubato a hangok időtartamának nagyobb mértékű megváltoztatását jelenti, természetesen a dallam karakterének eltorzítása nélkül.
 Parlando permits a conversational, slightly freer choice of rhythm. Rubato means greater alteration of the time-values of the notes, but of course without distortion of the character of the tune.

16. **Parlando** ♩ = 70 Gyimes - Gimes region, Romania
 Megöltek egy legényt...
 17. **Egimes** - Egherese, Romania

KÉT SEBES CSÁRDÁS - TWO FAST CSÁRDÁS
 18. Gyimes - Gimes region, Romania
 Játsszatok egy oktávval magasabban is. - This can also be played an octave higher.

19. Gyimes - Gimes region, Romania
 A csárdásdallamokat egymás után és többször ismételve, folyamatosan is játszhatjuk. Saját dallam- és ritmikai variációk-
 kal is próbálkozhatunk, a szöveg kereset nélkül. A sövög nélküli táncdallamok egy ritmizált, az Erdélyben egykor élő népzene-
 kölcsműveként jellemezhetők.
 The csárdás tunes can also be played one after the other and several times repeated, in a chain. Players can also experi-
 ment with their own melodic and rhythmic variations, within the framework of the style. Some of the dance tunes
 without words are played and varied reciprocally by the different ethnic groups living side by side in Transylvania.

Z. 10.609

Túl a vizen. Népi furulyamuzsika. Magyar és román dallamok blockflötére, fuvolára, klarinétra, oboára, tárogatóra vagy szaxofonra. Kotta és CD. Szerkesztette és az átíratokat készítette Nesztor Iván. Letét: Furulya, Fuvola, Klarinét, Oboa, Szaxofon, Tárogató, Népi hangszerek (Népzene, Pedagógiai előadási darabok)

[Hallgasson
bele!](#)

Csak Váraljára (Bálványosváralja, Mezőség) több mint húsz éve, évente kétszer-háromszor kiutazol, főként Copán Gyuri bácsi furulyáshoz. Mi motivált ennyi időn keresztül, hogy vissza-visszajárj?

Váraljáról, Gyuri bácsiról Juhász Zoltánéktól hallottam, és egy debreceni tanítványommal utaztunk ki oda először. Elkezdtem furulyát, énekeket, életelmondásokat, adomákat, még recepteket is gyűjteni. Száz embernél biztosan jártam, ha nem többnél... Nyilvánvaló, hogy mindenkinek közel kerül az ember, aki feltárja előtte a lelkét, és ebből atyai barátságok születhetnek. Megéreztem ezekben az emberekben azt a keresetlenséget, ami a kevésbé képzett emberekben

van, akik kevésbé játsszák meg magukat, kevésbé egoisták, magamutogatók. Ezek a kapcsolatok fontosak számomra.

Gyuri bácsiban pedig nagyon sok jó képesség összegződött: furulyásként, énekesként van egy jó dallamalkotó készsége, emberként pedig rendelkezik egyfajta érzelmi és szellemi intelligenciával-bölcsességgel, szerénységgel, eredeti sajátos humorral. Róla készül most egy monográfia.

Nesztor Iván a mezősegi Bálványosváralján Copán Gyuribácsival

A gyűjtések során voltak-e úgynevezett „nagy pillanatok”?

Igen, több is. Konkoly Elemérrel voltunk Magyar Nemegyén, ő akkor egy hegedűshöz járt oda. Mondtam neki, hogy gyűjteni kéne énekeket és furulyát is. Azt mondta, jó. A következő alkalommal bementünk az első házba, és ott a néni egy Bulger nevű emberhez küldött tovább, mert ő nem tudott énekelni. Elmentünk a Bulgerhez, aki sokat tudott ugyan, de rendkívül hamisan, és folyton leragadtunk a hosszú Horthy-nótáknál – hát úgy tűnt, fel kell adnom... akkor bejött két öregasszony. Bemutakoztam: „Kezít csókolom, Magyarországról jöttünk és régi magyar énekeket gyűjtünk. Tetszenek-e ilyeneket ismerni? – Hát hogyné!” – és akkor Csillag Zsuzsa néni, akihez aztán szintén évekig jártam, ontotta magából a dalokat.

A másik a Szabó Gy. Rózsa nénivel való találkozásom. Amikor a Harmatos a borostyánfa levele készült, akkor visszamentem Váraljára újra felvenni az anyagot, a jobb minőség érdekében. Először Réti Imre „Bögözihez” és bátyjához, Réti Árpai bácsihoz mentem, éppen pálinkafőzés volt náluk. Énekeltettem őket és szembesültem egy népzenei körökben jól ismert jelenséggel, hogy a dallamsorok végét elharapják, nem éneklük ki. „Szőlőgyükér, de savanyú a le(ve)...” Kértem tőlük, hogy énekeljék ki rendesen az utolsó szavait a nótának, mert ez most lemezzre fog menni. „Szőlőgyükér, de savanyú a leVE...” – akkor meg rányomtak az utolsó szótagra. Na, kész! – gondoltam, feladom a harcot. Közben átjött „Bögözi” felesége, Ilonka, és próbáltam őt ott énekelteni – korábban egy csoportos éneklésnél hallottam, hogy szép finom hangja van - és a következőt hallom tőle. „Szállj el fecskemadár...” (pszalmodizáló dallam) Mondom: “mi ez, hol tanulta? - Hát édesanyámtól? - Él-e még? - Hát persze? - El tudunk menni hozzá? - El.” Elmentünk Szabó Gy. Rózsa nénihez, aki éppen szép hosszú ősz haját szárította a kemence előtt. Beköszöntem, jókedvűen fogadott, elmondtam a szokásos szöveget, és azonnal két órát vettem fel tőle.

És volt még egy nagy fogásom: Gyimesben Tímár Viktorék fölött lakott egy ember, aki állítólag tudott furulyázni. Elmentem hozzá, de csak a felesége volt otthon. Beszélgettünk, beszélgettünk a nénivel, eleven szépen mesélt az életéről, hogy

meghalt a férje, a fia, elsíratta őket... Hoppá! – akkor már belemelegedtünk a beszélgetésbe –, elsíratná-e őket? – kérdeztem. Azt mondja: „el, de ahhoz igyak kell egy kicsit...” És akkor ott két siratót sikerült felvennem tőle. Fél évig a föld fölött jártam, hogy ilyet sikerült kifognom!

Többféle hangszeren játszol, mindet autodidaktaként kezdted. Melyiken tudsz leginkább kibontakozni és miért?

Legrégebb óta művelt hangszerem a gitár, amin megmaradtam technikailag egy félprofi, jó amatőr szinten, viszont a kompozícióim legnagyobb részét ezen a hangszeren írtam. Élveztem a gitáron lévő hangképzési lehetőségeket, a hangok megfogását, azok tónusának megtalálását. Ugyanezt később a népi furulyán. Attól kezdve, hogy elkezdtem népi furulyán játszani teljesen kiábrándultam a blockflötéből, fuvolából például. Hidegnek éreztem a hangjukat, a hangszínbeli, hangképzési lehetőségeik miatt, a nép furulyához képest.

Az autodidaktaság ad egyfajta szabadságot, de magában rejt egy örök amatőr szintet is. Volt-e valaha kisebbségi érzésed más zenészekkel szemben?

Gondolkodnom kell... – de ezek szerint nem. Inkább az volt, hogy a saját képességeimet csak sokára tudtam kibontakoztatni. A lehetőségeim, a saját alulképzettségem szűkült állapota miatt sokat szenvedtem - nem tudtam eleget gyakorolni például, amiért persze én is felelős vagyok. Viszont azt éreztem, hogy mindig tudom az adott hangot „egyeníteni” – John Lennonnak volt egy jó mondása: „George Harrison sokkal jobb gitáros, mint én, de én mindig meg tudom ríkatni a gitárt.” Éreztem, hogy ez bennem is megvan és ezzel „elvoltam”. Működik egyfajta dallamasszociációs, dallaminvenciós képességem is. A klasszikus zenészek legnagyobb része például nem tud dallamot indikálni. Zeneszerzést pedig, ha tanultam volna, az akadályozott volna ebben. A tanulás sok esetben nem szabadság. Az alkotásról is nekem inkább a kitalálás, rájövés jut eszembe.

Ha most befejezésül egyfajta ars poeticát kéne megfogalmazni, mi tartanál fontosnak megemlíteni? Úgy az egész életre nézve...

A szeretni tudást, a megértést, az emberek iránti kíváncsiságot - amiknek egy része nyilván a tudásvágyból fakad - tudnám itt kiemelni... Csak azután ítélni meg valakit, hogy belelátsz valamilyen szinten a lelkébe. A pedagógiának az alapja pedig szerintem a segítőkészség. Hogy megkímélj másokat azoktól a botlásoktól, tévedésektől, amiken keresztülmentél. De azért hagyni, hogy ő jöjjön rá a dolgokra – csak az első lépcsőfokra kell felsegíteni a lábát... a többi lépést már ő tegye meg. Jó arányban kell adni az információt és a szabadságot.

--

* Lehőcz Alexandra – pedagógus, zenész